

Organisasjon for fiskerettshavere i
lakse- og sjøørretførende vassdrag

Postadresse: Postboks 9354 Grønland
N-0135 Oslo
Kontoradresse: Schweigaardsgate 34 C, Oslo
Telefon: 2205 4870/ 45 02 16 37
E-post: post@lakseelver.no
Org nr: 971281693
Bankgiro: 8101 05 37886
Internett: www.lakseelver.no

Fiskeri-og Kystdepartementet
Postboks 8118 Dep,
0032 Oslo

deres ref; 200602445-/CGR

vår ref;

Oslo; 02.08.2011

Hørings svar til "Effektiv og bærekraftig arealbruk i havbruksnæringen – areal til begjær. Rapport fra et ekspertutvalg oppnevnt av Fiskeri- og kystdepartementet.

Norske Lakseelver (NL) viser til Høringsbrev av 10. februar, og vil med dette komme med kommentarer og innspill til rapporten fra ekspertutvalget (heretter kalt Arealutvalget).

1. Sammendrag

Hørings svaret er langt, og vi har derfor laget et sammendrag som gir en kort oversikt over Arealutvalgets tiltaksforslag, og NLs kommentarer til disse. Sammendraget alene er ikke ment å gi en fullgod dekning av våre kommentarer.

- 10.1 **Etablere strømkatalog for hele kysten og fjordene.** NL støtter forslaget.
- 10.2 **Utrede pålegg til næringen om å gjøre hydrografiske observasjoner.** NL støtter forslaget.
- 10.3 **Kartlegge kystsonen.** NL støtter forslaget.
- 10.4 **Produksjonsområder med egne utsettsoner – koordinert utsett og brakklegging.** NL støtter forslaget, men påpeker at suksess avhenger helt av områdenes, sonenes og branngatenes endelige grenser, samt endelige koordineringsplaner.
- 10.5 **Prosess for opprettelse av produksjonsområder og utsettsoner.** NL anerkjenner prinsippene.
- 10.6 **Lokalisering, saksbehandling, flytting, samlokalisering og samdrift.** NL anerkjenner prinsippene, men advarer spesielt mot at marinfiskkonsesjoner gjøres om til laksefiskkonsesjoner ved samlokalisering og samdrift.

- 10.7 **Lokaliteter til bruk under krise- og sykdomssituasjoner.** NL anerkjenner prinsippene, men mener bruk av kriselokaliteter ikke skal erstatte utslakting og brakklegging der dette hadde vært mer fornuftig.
- 10.8 **Oppheve laksetildelingsforskriftens § 34, den såkalte 4-6 – regelen.** NL støtter forslaget.
- 10.9 **Endret beregning og statistikkføring av tap i oppdrett.** NL støtter forslaget, men mener "tap av ukjent årsak" bør tapsføres som rømt fisk.
- 10.10 **Plikt til å rapportere hvor settefisken kom fra.** NL mener forslaget dekkes av eksisterende lovverk, og mener andre tiltak vil være bedre egnet til å øke settefiskkvaliteten.
- 10.11 **Handlingsregler – viktig verktøy for god samfunnsstyring.** NL støtter prinsippet.
- 10.12 **Handlingsregel for regional justering av MTB og adgang til miljøbettinget flytting.** NL støtter ikke forslaget slik det foreligger, og mener justering av tillatt produksjonsmengde må foretas på produsentnivå. NL støtter ikke forslaget om miljøbettinget flytting da dette vil kunne føre til eksportering av problemer. Påbud om bruk av lukkede anlegg er bedre.
- 10.13 **Prinsipp for utvikling av handlingsregel for å redusere lusepress på villaks og sjørret.** NL støtter prinsippet, med tillegg for luseindikatorer på villfisk – ikke bare på oppdrettsfisk.
- 10.14 **Etablering av handlingsregel for å sikre villaks mot genetisk påvirkning fra rømt laks.** NL støtter ikke forslaget slik det er formulert, fordi det bryter med prinsipper i regjeringens bærekraftsstrategi.
- 10.15 **Ingen tillatelse eller økning av MTB før produksjonsområder er etablert.** NL støtter forslaget, men krever utvidet frys inntil ordningen med produksjonsområder har vist seg å fungere.
- 10.16 **Friere etablering av lukkede anlegg i sjø.** NL støtter forslaget.
- 10.17 **Oppheve grensen på 250 gram for settefisk – friere etablering av akvakultur på land.** NL støtter forslaget, som allerede er foreslått.
- 10.18 **Forsterket miljøovervåkning av store lokaliteter og grupper av lokaliteter.** NL støtter forslaget og påpeker betydning av velegnet metodikk for hardbunnsovervåkning.
- 10.19 **Prioriterer søknader om etablering eller utvidelse av settefiskanlegg.** NL støtter ikke forslaget.
- 10.20 **Anbefaling til næringen om organisering av felles tiltak.** NL støtter forslaget.
- 10.21 **Statlige forventninger til akvakultur i regionale og kommunale planer.** NL støtter forslaget.
- 10.22 **Pilotplaner for akvakultur i utvalgte områder.** NL støtter forslaget.
- 10.23 **Utarbeiding av veileder for planlegging av akvakultur.** NL støtter ikke forslaget.
- 10.24 **Evaluerer av eiendomsskatteordningen etter at produksjonsområder er etablert.** NL støtter forslaget.
- 10.25 **Forskningsbehov.** NL støtter flere av forslagene.

Norske Lakseelver kommer med forslag utover Arealutvalgets forslag. Disse er (med nummerering som fortsettelse av Arealutvalgets):

- 10.26 **Erstatte MTB med MTU (maksimalt tillatt utsett).**
- 10.27 **Handlingsregel om tiltak i elv ved rømmingshendelser.**

2. Innledning

Innledningsvis vil vi berømme både Regjeringen ved FKD som initiativtaker, og Arealutvalget under ledelse av Peter Gullestad, for arbeidet som er gjort. Dette vitner om en erkjennelse av at havbruksnæringen trenger detaljerte, politisk bestemte rammebetingelser for fortsatt å kunne være vår viktigste nasjonale matvareindustri, samtidig som den skal operere innenfor miljøets tålegrenser sett i et evighetsperspektiv (=bærekraft).

Oppdrettsnæringen i Norge har gjennomgått en utvikling som mangler sidestykke i verdenshistorien, når det gjelder domestisering av en vill dyreart, og utviklingen av en betydelig matindustri med utgangspunkt i denne. Oppdrettsnæringen har i løpet av de fire tiårene den har eksistert, hatt en særskilt frihet til selv å løse de problemene som har oppstått. Det har vært mange, og viktige, fremskritt på flere områder, men et gjentakende problem er at næringens voldsomme vekst har spist opp flere av de positive effektene man har oppnådd på miljøsidan. De negative effektene næringen i dag har på miljøet, i særdeleshet de ville bestandene av laksefisk, kan således ikke feies under teppet som barnesykdommer man trenger litt mer tid på å bli kvitt. Spredningen av lakselus (og sannsynligvis også andre infektive organismer), samt et stabilt høyt nivå av rømt oppdrettslaks, er snarere å betrakte som oppdrettsnæringens livsstilssykdommer. Rapporten til Arealutvalget representerer en erkjennelse av dette, og tiltaksforslagene er det første virkelige nasjonale krafttaket for å endre den livsstilen som fører til disse livsstilssykdommene.

Utgangspunktet til Arealutvalget er to strategier formulert av Regjeringen:

1. *Strategi for en konkurransedyktig norsk havbruksnæring* (Fiskeri- og Kystdepartementet, 2007)
2. *Strategi for en miljømessig bærekraftig havbruksnæring* (Fiskeri- og Kystdepartementet, 2009)

Enkelt oppsummert inneholder den første strategien en rekke forpliktelser regjeringen gir seg selv, som en direkte oppfølging av Soria Moria-erklæringen. Den andre strategien formulerer i all hovedsak regjeringens krav til en næring som skal drives miljømessig forsvarlig, og er tilpasset hensynet til havmiljø og biologisk mangfold.

Det er sagt om Arealutvalgets mandat at et viktig aspekt er å legge til rette for en vekst. Utover å skulle foreslå tiltak for sikre tilstrekkelig areal, er faktisk ikke vekst et uttalt mål i mandatet til utvalget. Opprettholdelse og forbedring av norsk havbruksnærings konkurransekraft er dog sentralt i en av grunnlagsstrategiene. Under utarbeidelse av konkurransestrategien ble det spesielt sett på

Norges konkurransevne i forhold til Skottland og Chile. I retrospektivt perspektiv er svært interessant å se at oppdrettsnæringen i Chile, som da var Norges fremste konkurrent, kollapset fullstendig som en direkte følge av ensidig fokus på rask og kortsiktig vekst istedenfor langsiktig miljømessig forsvarlig drift.

Ved fremleggelse av rapporten la Arealutvalget stor vekt på de 5 miljømålene regjeringen definerte i sin bærekraftsstrategi:

- 1. Havbruk bidrar ikke til varige endringer i de genetiske egenskapene til villfiskbestandene*
- 2. Alle oppdrettslokaliteter som er i bruk holder seg innenfor en akseptabel miljøtilstand og har ikke større utslipp enn det resipienten tåler*
- 3. Sykdom i oppdrett har ikke bestandsregulerende effekt på villfisk og mest mulig av oppdrettsfisken vokser opp til slakting med minimal medisinbruk*
- 4. Havbruksnæringen har en lokalitetsstruktur og arealbruk som reduserer miljøpåvirkning og smitterisiko*
- 5. Havbruksnæringens behov for fôrråstoff dekkes uten overbeskatning av de viltlevende marine ressursene*

Arealutvalgets leder Peter Gullestad oppsummerte dets mandat svært enkelt, som å beskrive grunnlaget og foreslå tiltak ut i fra de fire første punktene i denne listen.

Norske Lakseelver (NL) representerer rettighetshavere til elvefiske etter vill laksefisk. Hensynet til Norges svært verdifulle og sårbare bestander av disse er vårt utgangspunkt for denne høringsuttalelsen. Nedenfor går vi gjennom Arealutvalgets forslag til tiltak og reguleringsprinsipper slik de står i rapporten, og kommenterer dem fortløpende. For fullstendig beskrivelse av tiltaksforslagene henvises det til rapporten.

3. Arealutvalgets tiltaksforslag

10.1 Etablere strømkatalog for hele kysten og fjordene

Norske Lakseelvers syn: Tiltaksforslaget støttes. Tiltaket vil ha stor betydning for forståelse av både spredning av sykdomsfremkallende organismer og vandringsveier for vill laksefisk.

10.2 Utrede pålegg til næringen om å gjøre hydrografiske observasjoner

Norske Lakseelvers syn: Det er allerede pålegg til næringen om å gjøre hydrografiske observasjoner før etablering av en oppdrettslokalitet. Gjennom langtids oppfølgingsmålinger har imidlertid Sintef vist at beregnede 50-årsmaxima for hydrografiske data (strøm, bølger) i enkelte tilfeller har vært belemret med svært store feil. Enkelt forklart fordi hydrografiske observasjoner gjort på enkeltlokaliteter ikke har vært representative for de rådene forhold på denne lokaliteten. Dette kan føre til grov underdimensjonering av utstyr og fortøyninger og åpne for havari under langt bedre forhold enn det utstyret burde ha tålt. NL støtter forslaget, som bør munne ut i strengere krav til dokumentasjon av hydrografiske data for alle oppdrettslokaliteter.

10.3 Kartlegge kystsonen

Norske Lakseelvers syn: Ved vurdering av oppdrettsnæringens miljøeffekter er det et betydelig problem at disse er vanskelige å dokumentere. Svært ofte er dette knyttet til manglende kunnskap om situasjonen før de antatte effektene ble synlige. Dette blir dessverre ofte utnyttet til skape tvil om problemenes eksistens. Tiltaksforslag 10.3, vil sammen med punktene 10.1 og 10.2 utgjøre selve grunnlaget for punkt 10.4, om oppdeling av kysten i produksjonssoner. Det er med andre ord svært viktig at gode kartverktøy er tilgjengelig. NL støtter derfor tiltaksforslaget. Til tross for antatt store kostnader, vil nytteverdien av dette være stor for alle brukere av kystsonen. Det vil også være svært viktig for forvaltningsrettet forskning, både på vill laksefisk og andre ressurser. Man har sett at tilsvarende kartlegging er av essensiell betydning ved arealplanlegging, utbygging og naturvern på land. Kostnadene til slik kartlegging må deles av alle interessenter. Følgelig må det forventes at staten tar ta en solid del av regningen, men også havbruksnæringen må forventes å bidra. Dette kan gjøres ved sterkere krav til dokumentasjon om naturtilstanden på planlagte og etablerte oppdrettslokaliteter.

10.4 Produksjonsområder med egne utsettssoner – koordinert utsett og brakklegging

Norske Lakseelvers syn: Tiltaksforslaget fremstår som helt sentralt i utvalgets rapport, og NL støtter forslaget på prinsipielt grunnlag. Koordinert produksjon med periodevis brakklegging av større områder, er et etablert og velfungerende tiltak for å bryte livssyklusen til sykdomsfremkallende

organismer som kan skade både oppdrettsfisk og villfisk. De allerede etablerte soneforskriftene er basert på samme prinsipp, og Arealutvalgets forslag innebærer et ønske om en omstrukturering av næringen i hele landet etter dette prinsippet. Forslaget innebærer ingen konkrete forslag til grenser for de enkelte produksjonsområdene. Fordi forslaget suksess avhenger nettopp av hvordan grensene for områder og soner legges, utelukkes det ikke at NL, i likhet med sannsynligvis de fleste berørte parter, vil kunne ha innvending mot konkrete forslag til grenser ved en senere anledning. Det er svært viktig at både produksjonsområder og utsettssoner er store nok til at man kan håndtere og redusere smitte og spredning av lus og andre sykdomsfremkallende organismer. Det er også viktig at grensene planlegges ut i fra naturlige geografiske grenser gitt av lokale temperaturforhold, strømforhold o.a. Vi så i forbindelse med den siste MTB-økningen i Nord, at denne ble gitt for hele Troms fylke, mot klare råd fra både Havforskningsinstituttet og Mattilsynet. Selve grunntanken bak inndeling i produksjonsområder og utsettssoner, kan altså torpederes om det blandes politikk inn i faglige avgjørelser om grensesettingen.

Det er også av betydelig viktighet for evt. suksess for struktursendingsforslaget, at koordineringen gjennomføres på en grundig måte. Arealutvalget legger opp til koordinert, rullerende brakklegging av de 4 utsettssonene. Dette virker som et fornuftig utgangspunkt, men om dette ikke skulle gi ønskede resultater, eller om det skulle dukke opp nye sykdomsutfordringer, bør brakklegging av hele produksjonsområder, for eksempel hvert 3. år vurderes. Dersom de tenkte branngatene mellom produksjonsområdene er Nasjonale laksefjorder, eller viktige utvandningsområder for vill laksesmolt, må brakkleggingsperiodene være koordinert i de tilstøtende produksjonsområdene så ikke branngatene virker som luseresipienter.

I tiden etter offentliggjøring av rapporten har det blitt trukket fram at forslaget vil medføre store vansker for de minste oppdretterne. Ser man på næringsutviklingen de siste årene har det vært en betydelig konsolidering, med stadig færre men større aktører, og med mindre lokalt eierskap. Forslaget vil etter alt og dømme ikke bremse denne trenden, men vil, om det går igjennom, heller ikke kunne beskyldes for den endrede næringsstrukturen vi allerede ser.

Det er ikke gitt at forslaget vil ha ønsket effekt i form av mindre smittepress på villfisk. Dette betinger at de endelige produksjonsområdene etableres slik at geografi og hydrografi i størst mulig grad isolerer dem fra andre produksjonsområder. Hvis dette skjer vil det kunne slå positivt ut for vill laksefisk. Sterke ville bestander, og et veldrevet sportsfiske, vil da kunne bety en verdiskaping for mindre lokalsamfunn som mer enn oppveier tapet av lokalt eierskap til et lite oppdrettsanlegg.

10.5 Tiltak som beskriver prosessen for opprettelse av produksjonsområder og utsettssoner

Norske Lakseelvers syn: Vi støtter forslaget om at prosessens første fase, med inndeling av kysten i produksjonsområder og utsettssoner, skal gjennomføres utelukkende på faglig grunnlag. Aktuelle

faginstanser slik vi ser det, vil i denne sammenheng være eksempelvis være institusjoner med spesialkompetanse i fiskehelse, villaksforvaltning, kystfiskeforvaltning etc. Utvalget trekker frem smittespredning og genetisk påvirkning fra oppdrettsfisk som sentrale beveggrunner for tiltak. I klartekst betyr dette at hensynet til ville bestander av laksefisk vil skape de viktigste kriteriene for inndelingen. Det er derfor helt essensielt at opprettelsen av områder og soner skal skje uten at det tas hensyn til dagens plassering av oppdrettslokaliteter. Det aller første grepet bør være å definere de nasjonale laksefjorder på nytt, slik at en fjord defineres ut i fra vanlige geografiske termer, og ikke får kunstig definerte grenser for å tilpasses eksisterende oppdrettslokaliteter slik man har eksempler på i dag. Det er svært viktig at det legges inn som en forutsetning i prosessen at hele ordningen, og grensene for de enkelte produksjonsområdene og utsettssonene, skal vurderes og evt. revideres etter en gitt virketid.

Utvalget åpner for involvering av oppdrettsnæringen ved etablering av utsettssoner, når produksjonsområdene først er etablert. Norske Lakseelver mener dette kan være fornuftig, men for å sikre framdrift i arbeidet anbefaler vi at det opprettes forbud mot all nyetablering og endring av lokaliteter inntil prosessen er ferdig.

10.6 Lokalisering, saksbehandling, flytting, samlokalisering og samdrift

Norske Lakseelvers syn: Vi har forståelse for at oppdrettsaktivitet som etter strukturendringen blir liggende i en oppdrettsfri branngate, bør gis anledning til å flytte virksomheten dersom hensynet til ville bestander av laksefisk tillater dette. Det samme gjelder muligheter for samlokalisering og samdrift, dersom dette ellers er forenlig med krav til koordinering innen og mellom utsettssoner og produksjonsområder. I forbindelse med samdrift og samlokalisering må det ikke bli rom for overgang fra en art til en annen, slik man har sett når det søkes om endring fra oppdrett av marine arter til oppdrett av laks. Det er videre viktig at prinsippene for flytting og samlokalisering er teknologinøytrale slik man ikke forutsetter bestemte anleggstyper. Beskyttelse av små opprettere bør ikke være noe bærende prinsipp, og ved såkalt miljøbetinget flytting må miljøet utenfor oppdrettsanleggene veie tyngre enn miljøet for oppdrettslaksen. Dette gjelder også miljøet i områder det vurderes å flytte til. Vi støtter synspunktet om at det offentlige ikke skal bære kostnadene ved privat produksjonsrestrukturering.

10.7 Lokalteter til bruk under krise og sykdomssituasjoner

Norske lakseelvers syn: Norske Lakseelver har forståelse for at kriselokaliteter kan være nødvendige. Det må imidlertid aldri fires på prinsippet om at branngater og nasjonale laksefjorder skal være oppdrettsfrie. Det må videre være klare kriterier for når kriselokaliteter skal kunne brukes. Opprettelse og bruk av kriselokaliteter skal ikke være et tiltak som næringen skal bruke som

erstatning for ansvarlighet. Kriselokaliteter skal ikke benyttes for å opprettholde produksjonen uten vesentlige kostnader, der utslakting, brakklegging og produksjonsreduksjon hadde vært miljømessig bedre tiltak.

10.8 Oppheve laksetildelingsforskriftens § 34, den såkalte 4-6 regelen

Norske Lakseelvers syn: Grunnlaget for denne regelen faller bort når den nye strukturen basert på produksjonsområder og utsettssoner overtar. Det må imidlertid alltid være slik at den enkelte lokalitets maksimalt tålbare biomasse ikke overstiges.

10.9 Endret beregning og statistikkføring av tap i oppdrett

Norske Lakseelvers syn: Forslaget fra utvalget om føring av tap per generasjon støttes. Det forutsettes imidlertid at begrepet tapsberegning fjernes. Alt tap skal føres på bakgrunn av telling. Både oppdrettsnæringen og regjering har et uttalt mål om 0-visjon når det gjelder rømming. Dersom denne visjonen skal være en visjon og ikke en illusjon, må det være mulig å registrere rømmingstall helt ned til 0 reelle individer. Dette stiller krav 100 % tellenøyaktighet ved utsett. Dette finnes per i dag ingen teknologiske hindre for å få til dette, kun kostnadshindre, ved at økt nøyaktighet kan kreve større ressurser (tid og personell). Individmerking av alle oppdrettsfisk (se lenger ned) vil være et tiltak som både muliggjør og forutsetter 100 % tellenøyaktighet.

Tapskodene som i dag brukes må revideres. "Tap av ukjent årsak" må fjernes om tapskode. Som rømt fisk skal regnes differansen mellom slaktet og utsatt fisk, fratrukket opptalt dødfisk, fisk som er avlivet, og annet definert tap. Alt udefinert tap må bokføres som rømt fisk, basert på det enkle faktum at husdyr i en innhegning ikke bare blir borte.

10.10 Plikt til å rapportere hvor settefiskens kommer fra

Norske Lakseelvers syn: Forslaget oppfattes som noe misvisende fordi oppdrettere allerede i dag skal journalføre settefiskens opphav. Dette bør selvfølgelig opprettholdes, men det bør være opp til oppdrettere og ikke offentlige myndigheter å avdekke og kartlegge eventuelle systematiske kvalitetsfeil fra smoltoppdrettere. En rekke tiltak vil være bedre egnet for å sikre best mulig smoltkvalitet. For eksempel:

- Krav til maksimalt tillatt svinn, knyttet til handlingsregler for tap og rømming
- Erstatte begrepet MTB med MTU (maksimalt tillatt utsett – se punkt 10.26)
- Individmerkeordning med innbetaling av depositum for hvert merke og tilbakebetaling av dette ved retur etter slakt eller dødfiskopptak

10.11 Handlingsregler – viktig verktøy for god samfunnsstyring

Tiltaket redegjør på generell basis for bruk av handlingsregler – regler som trer i kraft etter forhåndsbestemte kriterier.

Norske Lakseelvers syn: Vi synes bruk av handlingsregler i forbindelse med uønskede miljøeffekter av oppdrettsvirksomhet virker som et fornuftig prinsipp og støtter forslaget.

10.12 Handlingsregel for regional justering av MTB og adgang til miljøbegrunnet flytting

Forslagets to deler kommenteres hver for seg

Norske Lakseelvers syn på handlingsregel for regional justering av MTB: Det er det meget interessant at Arealutvalget på prinsipiell basis er så opptatt av svinn. Begrunnelsen om at høyt svinn vitner om dårlig utnyttelse av fellesskapets arealer til husdyrhold, er fornuftig. Det er et betydelig næringsproblem og et enda større etisk samfunnsproblem at 20 % (pt. 50 mill. individer) av utsatt settefisk ikke ender på slaktebordet. Norske Lakseelver støtter ideen om at dårlige resultater bør resultere i redusert tillatt produksjonsmengde, men mener det er et uheldig prinsipp å stille oppdrettere i et hele områder kollektivt til ansvar for enkeltoppdretteres manglende evne eller vilje til bærekraftig produksjon. Det vil antakelig stimulere til større ansvar om man levde med en trussel om personlig reduksjon i produksjonstillatelse, enn med trussel om kollektiv avstraffelse. Når det gjelder innslagspunktet for en handlingsregel mener NL at prestasjonene til de beste aktørene (uavhengig av produksjonsland og område) bør være retningsgivende for hvor lavt svinn det er realistisk å oppnå innen oppdrett av atlantisk laks.

Norske Lakseelver mener ellers at dagens MTB bør erstattes med en individuelt fastsatt MTU (maksimalt tillatt utsett – se forslag i detalj under pkt. 10.26). Dette vil være helt forenlig med den foreslåtte handlingsregelen.

Norske Lakseelvers syn på forslaget om adgang til miljøbegrunnet flytting. Vi støtter ikke forslaget om adgang til miljøbetinget flytting. Hvis produksjonen i et aktuelt tilflytterområde drives bærekraftig (lite svinn, 0 rømming, liten lusepopulasjon etc), kan dette være et resultat av liten total oppdrettsbelastning så vel som dyktige oppdrettere, og ikke nødvendigvis pga. områdets bedre egnethet. Med Arealutvalgets forslag risikerer man kun å eksportere problemer til nye områder. Dette må unngås. Vi mener at man isteden bør gi myndighetene mulighet til miljøbetinget pålegg om lukkede anlegg. Der miljøeffektene av oppdrett, som smittepress på villfisk, innslag av rømt oppdrettsfisk i elver, evt. annet miljøskadelig utslipp, bryter med regjeringens mål for en bærekraftig havbruksnæring, må lukket oppdrettsteknologi tas i bruk. Dette vil dessuten kunne sikre fortsatt oppdrettsaktivitet i kommuner som ellers ville opplevd miljøbegrunnet fraflytting fra oppdrettsnæringens side.

10.13 Prinsipp for utvikling av handlingsregel for å redusere lusepress på villaks og sjøørret.

Til forskjell fra punkt 10.12 som direkte foreslår en handlingsregel, dreier 10.13 seg om prinsippet for utvikling av en handlingsregel for å redusere lusepresset.

Norske Lakseelvers syn: Vi støtter grunntanken om at høye lusenivåer må føre til automatiske tiltak i næringen, om nødvendig biomassereduksjon. Forslaget innebærer at det er de totale lusemengdene og ikke gjennomsnittstall per oppdrettsfisk som skal legges til grunn. Dette er et svært viktig prinsipp, da det er totalmengden lus i et område som utgjør smittepresset på villfiskbestandene. Vi mener imidlertid at handlingsregelen også må bygges på luseindikatorer i villfiskbestander, og ikke kun totale lusemengdene på lokalitets-, utsettsone- og produksjonsområdenivå. Villfiskindikatorer kan eksempelvis være direkte, som registrerte lusenivåer på villfisk (for eksempel under utvandring), eller det eller det kan være indirekte indikatorer som for eksempel tilstedeværelse/mengde av prematurt tilbakevandrende sjøørret. Vi støtter forslaget om handlingsregel bygget på trafikklysprinsipp. Rødt lys må da gi umiddelbart utslag i produksjonsreduksjon hos enkeltoppdrettere. Om nødvendig hos alle produsenter i samme utsettsone eller produksjonsområde. Dette bør skje gjennom redusert MTU. MTU = maksimalt tillatt utsett (se forslag i detalj under pkt. 10.26).

10.14 Prinsipp for handlingsregel for å sikre villaks mot genetisk påvirkning fra rømt laks

Som pkt 10.13 omhandler forslaget prinsippet for en handlingsregel.

Norske Lakseelvers syn: Det foreslås at det etableres en indikator som måler om en gitt vill bestand er genetisk påvirket utover det bestanden tåler. Vi støtter ikke forslaget da det er i strid med regjeringens bærekraftsstrategi. Denne slår klart fast at det ikke er graden av genetisk påvirkning som er bestemmende for bærekraft, men om genetiske endringer er varige eller ei. Dette betyr i klartekst at en varig genetisk endring som er innenfor en bestands antatte tålegrense, allikevel er et brudd på miljømålene til Regjeringen.

Norske Lakseelver foreslår isteden at prinsippet for en handlingsregel for å sikre villaksen mot genetisk påvirkning kobles mot rømmingstall, slik at rømmingshendelser utløser en reduksjon i tillatt produksjonsmengde, i et system der MTB er erstattet med MTU. MTU = maksimalt tillatt utsett (se forslag i detalj under pkt. 10.26). Dette vil gjøre at de tre foreslåtte handlingsreglene utgjør en helhet. Det verktøyet man da har gir rom for redusert produksjon som en direkte følge av uønskede miljøeffekter, skapt av dårlige prestasjoner fra enkeltoppdretteres side.

Når det gjelder innslagspunktet for handlingsregel knyttet til rømming, og graden av produksjonsreduksjon, mener vi dette skal ligge på et meget strengt nivå. Det for å samsvare både med næringens egen 0-visjon, og med den foreslåtte standarden i regi av Salmon Aquaculture Dialogue, som norske oppdrettsinteresser (bl.a. FHL) selv har vært med å utarbeide. Denne

standarden utelukker miljøsertifisering av produsenter som har hatt mer enn ett rømmingstilfelle med mer enn 200 laks, eller totalt mer enn 300 rømte fisk, siste produksjonsyklus. Manglende miljøsertifisering, foretatt av Aquaculture Stewardship Council som skal administrere standarden, vil sannsynligvis gjøre salg av fisken til miljøbevisste utenlandske oppkjøpere umulig. Det vil da være svært uheldig om norske myndigheter tillater at fellesarealer benyttes til oppdrett av fisk som ikke kan selges fordi produksjonen ikke er internasjonalt akseptert som bærekraftig.

En handlingsregel rettet mot rømming stiller implisitte krav om merking av fisken.

Oppdrettsnæringen har gjennom egne forslag til miljøtiltak, lovet å få på plass en merkeordning. Det har vært snakket om en DNA-basert merkeordning, men det må stilles eksplisitte krav om en individbasert merkeordning. Denne bør operere på to nivåer, slik at det blir mulig for alle å se at en fisk er en oppdrettsfisk (for eksempel fettfinneklipping), og slik at det blir mulig å undersøke fisken videre for å spore rettmessig eier.

10.15 Ingen nye tillatelser eller økning i MTB før produksjonsområder er etablert

Norske Lakseelvers syn: Vi støtter forslaget, men mener produksjonen må fryses på dagens nivå ikke bare til produksjonsområdene er etablert, men til hele den nye produksjonsstrukturen har vist sin effekt.

10.16 Friere etablering av lukkede anlegg i sjø

Norske Lakseelvers syn: Forslaget bygger på det enkle faktum at næringen trenger et økonomisk incentiv for å utvikle lukkede anlegg. Konesjonsfritak for lukkede anlegg kan være et slikt, og Norske Lakseelver støtter forslaget. Samtidig må man være klar på at tilrettelegging og stimulering til bruk av lukkede anlegg har reduksjon av miljøproblemer, og ikke økt vekst, som mål. I dag produseres ca 1 mill. tonn laks i åpne anlegg, gjennom en produksjonsstruktur som innebærer at næringen bryter med minst ett av regjeringens miljømål langs hele kysten fra Rogaland til Troms. På relativt kort sikt må det derfor gjennomføres tiltak som tar sikte på å redusere påvirkningen. De tre foreslåtte handlingsreglene i pkt 10.12-10.14, med Norske Lakseelvers tilleggsforslag, vil gjøre dette mulig.

Bruk av lukkede anlegg vil, basert på dagens kunnskap om investerings- og driftskostnader, forutsette at nåværende grenser for biomassetetthet (25 kg/m³) overskrides. Lukkede anlegg med moderne vannbehandlingsteknologi vil kunne sikre gode miljøforhold for oppdrettsfisk selv ved større tettheter. Det er derfor viktig at norske veterinærmyndigheter raskets mulig involveres i arbeidet med å finne mer passende kriterier enn biomassetetthet for sikre optimale miljøforhold for oppdrettsfisk i lukkede løsninger.

10.17 Oppheve grensen på 250 gram for settefisk – friere etablering av akvakultur på land

Norske Lakseelvers syn: Om dette har FKD allerede sendt ut et forslag til forskrift. Dette har vi stilt oss positive til.

10.18 Forsterket miljøovervåking av store lokaliteter og grupper av lokaliteter.

Norske Lakseelvers syn: Vi støtter forslaget. Undersøkelsene som brukes i dag er designet for andre bunnforhold (bløtbunn) enn de som vanligvis er å finne under norske oppdrettsanlegg (hardbunn). Det må i denne forbindelse defineres en tillatt sone for miljøeffekter under/rundt et oppdrettsanlegg, og hvilke forandringer som er akseptable i denne sonen. Et konkret krav kan være at oppdrettsvirksomheten ikke skal føre til større forandring i denne sonen enn at forandringene er 100 % reversible i løpet av et gitt antall måneder dersom virksomheten opphører. Selve miljøovervåkingen skal utføres av akkreditert personell i et akkreditert selskap. Alle kostnader ved miljøovervåking skal belastes oppdretter.

Det er ellers viktig å ta inn over seg at miljøforhold er mer enn bunnforholdene, og at det må være et bærende prinsipp at det er oppdrettsaktørene som må dokumentere at virksomheten ikke har negative effekter utover det som er definert som akseptabelt. Norske Lakseelver foreslår at oppdrettere pålegges å kartlegge faunaen ved enhver lokalitetsplanlegging. I dette ligger å definere, for hver lokalitet, et sett nøkkelarter man forplikter seg til å følge nøye over tid. Det er naturlig at slike nøkkelarter omfatter ville laksefisk. Uten at detaljnivået på det foreslåtte tiltak 10.3, antas det at arbeidet med nøkkelartsovervåking vil ligge på et høyere detaljnivå.

10.19 Prioritere søknader om etablering eller utvidelse av settefiskanlegg

Norske Lakseelvers syn: Arealutvalget fremmer forslaget for å stimulere til kapasitetsøkning på settefisksiden, og derved motvirke den underdekningen man ser i smoltproduksjonen i enkelte regioner og fremtidige produksjonsområder. Norske Lakseelver støtter ikke forslaget.

Utgangspunktet for forslaget er at smolttransport medfører en viss risiko for smitteoverføring. Det mest nærliggende forslaget for å bøte på dette vil rett og slett være å forby transport av smolt over de nye produksjonsområdegrensene. Vi foreslår derfor et pålegg om at ethvert produksjonsområde skal være selvforsynt med smolt. Vi motsetter oss altså ikke en kapasitetsøkning på moltsiden i de områdene som vil få underdekning, men dersom saksbehandlingen av søknader om utvidelse eller oppstart av smoltproduksjon fungerer etter hensikten allerede i dag, ser vi ingen grunn til at samfunnet skal betale kostnadene for økte saksbehandlingsressurser.

10.20 Anbefaling til næringen om organisering av felles tiltak

Norske Lakseelvers syn: Vi støtter anbefalingen om at aktørene innen samme produksjonsområde samarbeider om felles løsninger for å ivareta enkeltaktørenes plikter. Vi ser heller ingen grunn til at dette samarbeidet ikke skal omfatte hele næringen der det er naturlig, noe som i og for seg allerede skjer.

Vi støtter også ideen om en fondsetablering slik utvalget foreslår og slik næringen nå allerede har gjort. Vi mener imidlertid at næringen må overlate styringen av dette fondet til en uavhengig styringsgruppe i saker som gjelder opprydningsarbeid for å hindre miljøskader. Det blir svært uheldig, slik vi ser det med næringens nåværende fond, at det er næring selv som bestemmer hvilke miljøregninger som skal betales og hvor store regningen skal være. Dette er avgjørelser som må og skal tas av offentlige forvaltningsmyndigheter, eksempelvis Fiskeridirektoratet, Direktoratet for Naturforvaltning og Klima og forurensningsdirektoratet. Et miljøfond må dessuten sikres store nok inntekter ved en avgift lik den man i dag har for finansiering av FHF. Det er også viktig at et næringsfinansiert fond ikke blir en sovepute som legger til rette for uansvarlighet hos enkeltaktører, så det er særdeles viktig at den enkeltes ansvar blir synliggjort.

10.21 Statlige forventninger til akvakultur i regionale og kommunale planer

Norske Lakseelvers syn: Vi støtter tiltaksforslaget, og oppfordrer Regjeringen i denne forbindelse til, i enda sterkere grad, å synliggjøre forventninger om at all akvakulturdrift skal være i henhold til regjeringens strategi for en bærekraftig havbruksnæring. Forventningene må synliggjøre akvakulturnæringens ansvar for ville laksefiskbestander. Både deres utvandringssområder og oppvekstområder. Det er også viktig med klare nasjonale regler for akseptabel fremferd i områder som er av spesiell allmenn interesse - fiskeplasser etc. Det må gjøres klart at oppdrettslaksen aldri skal prioriteres fremfor villaksen. Vi støtter forslaget om at forventningene må være avstemt mellom departementene.

10.22 Pilotplaner for bærekraftig akvakultur i utvalgte områder

Norske Lakseelvers syn: Tiltaket forstås som en konkretisering av punkt 21. Vi støtter forslaget, og stiller samme krav til hensynet til ville bestander av laksefisk, som nevnt i dette punktet.

I forbindelse med utarbeidelse av lokale/regionale planer for bærekraftig akvakultur er det viktig at man kartlegger den lokale verdiskapningen ved både akvakulturvirksomhet og virksomhet som kan ha kryssende interesser med denne, eksempelvis næring knyttet til sportsfiske etter laks. Hva sitter de enkelte kommunene igjen med om de legger til rette for akvakultur, kontra om de legger til rette for økt utnyttelse av de verdiene som ligger i villaksen. Dette er svært viktig ettersom det blir stadig mindre lokalt eierskap i akvakulturselskaper. Vi tar det for gitt at alle pilotplaner legger særskilt vekt

på naturmangfoldloven, og prinsippene om at utbygger har et utvidet ansvar for å dokumentere at virksomheten ikke vil være miljøskadelig.

10.23 Utarbeiding av veileder for planlegging av akvakultur

Norske Lakseelvers syn: Vi ser forslaget som en detaljforlengelse av punktene 10.21 og 10.22. for å "strømlinjeforme" behandlingen av akvakultursaker på kommunenivå. Tiltaket virker noe utdatert og ville antakelig virket best om man skulle starte helt på nytt med planlegging av akvakultur for småaktører. Nå handler utvidelse, flytting og etablering av akvakulturvirksomhet seg om store, dels multinasjonale, selskapers aktiviteter. Den informasjonen veilederen angis å skulle gi om kunnskapsgrunnlaget vedrørende hydrografi, fiskeri, sjøtransport, verneinteresser, friluftaktiviteter etc, vil det være langt mer naturlig å forvente at de involverte næringsaktørene la på bordet.

Arealutvalgets tiltaksforslag ellers går i retning av mindre enhetlig behandling av oppdrettsnæringen. Det legges i stor grad opp til geografiske forskjeller, og produksjonsområder som går på tvers av kommune- og fylkesgrenser. Alt dette indikerer større statlig involvering, og færre lokale avgjørelser, mer lik det man ser i administrasjonen av oljeindustrien. Forslaget støttes ikke.

10.24 Evaluering av eiendomsskatteordningen etter at produksjonsområder er etablert

Norske Lakseelvers syn: Vi støtter tiltaksforslaget.

Vi regner med at evalueringen vil inneholde en beregning av kommunenes totale inntekter fra oppdrettsvirksomheten. I den forbindelse finner vi det svært interessant at eiendomsskatt og arealavgift ses på som en viktig inntektskilde for kommuner som legger til rette for oppdrett. Mellom 26 og 76 millionene angis som de totale potensielle eiendomsskatteinntektene for samtlige oppdrettskommuner. Til sammenlikning tilsvarer en middelvei av denne inntektsrammen, den omtrentlige markedsverdien til kun to oppdrettskonsesjoner. Dette gir rom for spekulasjoner hvilke verdier oppdrettsnæringen faktisk legger igjen i norske kystkommuner. Det er grunn til å tro at den konsolideringen næringen har vært igjennom (og er inne i) fører til en stadig større eksport av verdier fra de kommunene som legger til rette for oppdrett.

10.25 Forskningsbehov

Norske Lakseelvers syn: Vårt generelle syn er at forskning aldri er feil, men det er et stort problem at debatten rundt oppdrettsnæringens effekter på miljøet preges av holdninger om at forskningen må kunne bevise at disse effektene finnes. Det har aldri vært, og kommer aldri til å bli forskningens natur å bevise sammenhenger. Forskernes jobb er, ut i fra eksperimenter og studier, å sannsynliggjøre forklaringsmodeller. Forskernes konklusjoner er altså aldri bevis, men teorier basert på de mest

sannsynlige sammenhengene. Det bør ellers være et bærende prinsipp for all forskning at behovet for mer kunnskap aldri skal være til hinder for å sette i verk tiltak ut i fra det man allerede vet. Behov for mer kunnskap er dessverre ofte et argument som brukes for ikke å gjøre noe. Likeledes ligger det i all forskings natur at den drives framover som et resultat av uenighet, eller at noen stiller spørsmål ved det etablerte. Dette betyr at varierende syn blant forskere, aldri kan være et godt argument mot å iverksette fornuftige tiltak basert på de mest velaksepterte forskningsresultater, jfr. føre-var-prinsippet.

Angående Arealutvalgets råd, støtter vi forslaget om økosystemforskning i oppdrettsfrie fjorder, men ikke at man som et eksperiment skal tillate oppdrettsaktivitet i ellers oppdrettsfrie fjorder (ref Ofotfjorden). Med detaljkunnskap om situasjonen til vill laksefisk og annen fauna i oppdrettsfrie fjorder har man tilstrekkelig grunnlag til å vurdere effekter av oppdrett i andre områder. Det er mangel på kunnskap om "før-situasjoner", men det blir ikke bedre av at vi lager oss "etter-situasjoner" som ellers ikke ville funnet sted.

Vi støtter ikke Arealutvalgets forslag om behov for økt forskning for å komme fram til indikatorer for rømt fisk. Denne indikatoren har vi allerede og den heter antall rømt fisk. Dette antallet har både oppdrettsnæring og regjering sagt skal bli 0. Dette betyr i klartekst at én rømt oppdrettslaks er én for mye.

Forskning på lakselus støttes, men det er også et betydelig behov for kunnskap om forekomst og spredning av andre sykdommer mellom oppdrettsfisk og villfisk.

Vi støtter forslaget om økt forskning på havbruksteknologi generelt og lukket oppdrettsteknologi spesielt. Vi mener imidlertid at den beste stimulansen man kan gi slik forskning, er ved å legge til rette for, subsidiært kreve, at lukkede oppdrettsanlegg tas i bruk i matfiskproduksjonen.

Utover Arealutvalgets forslag ser vi ellers behov på forskning på steril oppdrettsfisk, samt økt satsing på forskning om laksens liv i havet. Det bør også forskes mer på effektene av innblanding av oppdrettslaks i elvene. Både på genetiske effekter, men vel så viktig, på reproduksjonsreduserende bestandseffekter.

Avslutningsvis vil vi komme med forslag til tiltak utover de Arealutvalget selv har foreslått. Av praktiske årsaker forsetter vi med nummerrekkefølgen fra Arealutvalgets tiltaksliste

10.26 Overgang fra MTB til MTU (maksimalt tillatt utsett) som produksjonsavgrensende mål

Som nevnt i kommentarer til flere av punktene, foreslår Norske Lakseelver at produksjonstillatelse for matfisk gis som et antallsbegrenset maksimalt tillatt smoltutsett (MTU) til erstatning for dagens MTB. For beregning av størrelsen på en MTU kan man ta utgangspunkt i en gjennomsnittlig produksjonsmengde og gjennomsnittlig slaktevekt fra en vanlig konsesjon i dag (780 tonn MTB). Man beregner hvilket smoltantall dette tilsvarer, og gir et tillegg for akseptabelt svinn. Et enkelt regneeksempel: 1 MTB tilvarer ca 1000 tonns årsproduksjon. Dette igjen tilsvarer 200.000 fisk på 5 kg. Hvis 5 % svinn regnes som akseptabelt, skulle dette gi en MTU på 210.000 smolt. NB! Dette er ment som et regneeksempel og ikke som et innspill til endelig størrelse på et MTU.

Vi mener overgang til MTU vil gi flere gevinster:

- Gode oppdrettere vil kunne hente ut en gevinst gjennom lavere svinntall enn det som legges til grunn i beregningen.
- Kravene til smoltkvaliteten vil øke fordi færre vil ta sjansen på å sette ut fisk av tvilsom kvalitet. Dette vil føre til redusert smoltdødelighet.
- Oppdretterens ansvar for enkeltfisk vil øke betydelig fordi tapt fisk ikke kan erstattes gjennom nytt utsett. Dette medfører at tap av en smolt vil ses på som tapt slaktefisk i en annen grad enn i dag, da tapt smolt kan erstattes og tapet bare utgjøres av den reelle smoltverdien.
- Systemet krever individmerking av all fisk for å sikre at det er samsvar mellom den fisken som settes i sjøen og den fisken som havner på slakdebordet

10.27 Handlingsregel om tiltak i elv ved rømmingshendelser

Dagens beredskapsplaner i forbindelse med rømming er av tvilsom verdi. Erfaring viser for eksempel at oppfiskingstiltak i sjø etter rømming er lite effektivt. Det ville vært langt bedre om rømmingstilfeller utløser beredskap knyttet til eventuell oppvandring i elv. En handlingsregel kan si hvilke tiltak som skal gjennomføres i forbindelse med forestående gytevandring(er).

4. Sluttkommentar

Arealutvalgets rapport heter effektiv og bærekraftig arealbruk i havbruksnæringen. Selv om det forventes en omlegging av oppdrettsnæringens produksjonsstruktur som følge av denne rapporten, og høringsvarene som kommer inn, vil vi advare mot kortslutning når det gjelder bærekraftsbegrepet. I forbindelse med den siste 5 % -økningen i MTB i Troms og Finnmark, ble det påpekt fra næringshold at Regjeringen hadde sagt klart i fra at det ikke skulle gis tillatelse til økt produksjonskapasitet før det var faglig forsvarlig. Da så tillatelsen ble gitt, mot Havforskningsinstituttets og Mattilsynets råd for Troms, ble dette brukt som bevis for at økningen var faglig forsvarlig. Den samme sirkelargumentasjonen kan bli brukt om utfallet av den politiske behandlingen av Arealutvalgets rapport. Altså at den produksjonsstrukturen næringen kan ende opp med, definerer hva som er bærekraftig, fordi den er et resultat av forslag for å sikre bærekraft. Vi ønsker derfor å påpeke at selv om forslagene til tiltak har bærekraftig arealbruk som mål, så er det miljøets reaksjoner på strukturendringene, som er den endelige fasiten på om bærekraft synes oppnådd. I den forbindelse vil situasjonen til Norges bestander av vill laksefisk være en svært viktig indikator.

Med vennlig hilsen,

For Norske Lakseelver

Erik Sterud

fagsjef